

Rapport 2006:7 R

Forskarutbildades etablering på arbetsmarknaden

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Forskarutbildades etablering på arbetsmarknaden

Utgiven av Högskoleverket 2006

Högskoleverkets rapportserie 2006:7 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, avdelningen för statistik och analys, **Anders Wiberg**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, mars 2006

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Metod	9
Etableringsmättet	9
Problemindikator	10
Populationen	10
Beräkning av etableringsandel	11
Resultat	13
Etablering på arbetsmarknaden	13
Andelen etablerade varierar mellan ämnesområden	16
Skillnader i etablering mellan lärosäten	17
Forskarexaminerade arbetar ofta som lärare	18
De flesta arbetar inom offentlig sektor	19
Var fjärde examinerad hade utländsk bakgrund	20
Fakta om statistiken	23
Operationell definition av ställningen på arbetsmarknaden	25
Några begreppsdefinitioner	26

Sammanfattning

År 2000 tog 2 176 personer svensk doktorexamen. De tillhör därmed den växande skaran av doktorer i landet. Men hur lätt var det för dem att etablera sig på arbetsmarknaden efter att de hade examinerats?

Huvudfrågorna är: Hur stor andel av de examinerade är etablerade på arbetsmarknaden, och vilka yrken har de? Hur ser fördelningen av doktorer ut mellan offentlig respektive privat sektor? Vilka ämnesområden innebär största chanserna till etablering på arbetsmarknaden?

Uppföljningen av doktorsexaminerade avser år 2003 som är tre år efter examinationen 2000. Dessa är de senast tillgängliga uppgifterna. De forskarexaminerade som avlagt licentiatexamen ingår inte i undersökningen.

Av alla som avlade en doktorexamen 2000 hade 85 procent etablerat sig på den svenska arbetsmarknaden efter tre år. Skillnaden i etablering mellan kvinnor och män var 6 procentenheter, 81 respektive 87 procent. Med tiden etableras allt fler. Ett år efter doktorexamen var 75 procent etablerade. Av de som tog sin doktorexamen 1993 hade 90 procent etablerat sig tio år senare.

Med den metod som har använts i denna undersökning sker sannolikt en underskattning av andelen etablerade. Skälet är att de personer som har postdoktorala stipendier eller andra stipendier inte räknas som etablerade på den svenska arbetsmarknaden eftersom de inte omfattas av socialförsäkringssystemet.

Trots underskattningen etablerar sig de med en doktorexamen relativt snabbt på arbetsmarknaden. Högskoleverket har i en tidigare rapport visat att det finns ett samband mellan etablering på arbetsmarknaden och utbildningsnivån. Ju högre utbildning desto starkare ställning på arbetsmarknaden (Högskoleverkets rapportserie 2003:7 R).

De vanligaste yrkena bland de etablerade doktorerna är universitets- och högskolelärare. Många av dessa är sannolikt också forskare. Ett annat relativt vanligt yrke är hälso- och sjukvårdsspecialister. Omkring 10 procent av de forskarutbildade arbetar som civilingenjörer eller arkitekter. Tillsammans utgör de den tredje största gruppen. Få yrkesarbetande psykologer har doktorexamen.

Kvinnor blir oftare universitets- och högskolelärare än män medan det motsatta gäller för hälso- och sjukvårdsspecialister. Statistiken visar också att 5 procent av kvinnorna och 3 procent av männen har yrken som i vanliga fall endast kräver kort högskoleutbildning eller gymnasieutbildning.

De flesta av de forskarexaminerade år 2000 (49 procent) var anställda i den statliga sektorn tre år senare. Universitet och högskolor tillhör i de flesta fall den statliga sektorn. Inom den enskilda sektorn fanns 33 procent av de forskarexaminerade. I denna sektor ingår förutom privatägda företag även statligt och kommunalt ägda företag samt organisationer. Ungefär 18 procent av de forskarexaminerade förvärvsarbetade inom den kommunala sektorn. De flesta sjukhusen tillhör den landstingskommunala sektorn och där finns de flesta som har medicin som examinationsämne.

Det finns skillnader i de forskarexaminerades etablering beroende på lärosäte och ämnesområde. Den högsta andelen etablerade (92 procent) finns inom *övriga forskningsämnesområden* där vårdvetenskap är en stor grupp. *Naturvetenskap* är ämnesområdet med den lägsta andelen etablerade (77 procent). De största skillnaderna i etablering mellan lärosäten finns också inom ämnesområdet *naturvetenskap*. Alla forskarexaminerade i *naturvetenskap* från Umeå universitet var etablerade på den svenska arbetsmarknaden tre år efter examen medan Göteborgs universitet uppvisade den lägsta andelen (68 procent).

Andelen forskarexaminerade med utländsk bakgrund var 26 procent år 2000. Examinerade med utländsk bakgrund har en lägre etableringsgrad på den svenska arbetsmarknaden än examinerade med svensk bakgrund. Skillnaden är 12 procentenheter, 75 respektive 87 procent. Skillnaden mellan kvinnor är större (15 procentenheter) än mellan män (10 procentenheter). Bilden förklaras till en del av att information endast finns om vad som händer på den svenska arbetsmarknaden medan många forskarstuderande kommer hit för att doktorera och sedan återvänder till sina hemländer.

Detta är första gången som Högskoleverket redovisar doktorsexaminerades etablering på arbetsmarknaden. Källa till uppgifterna är Statistiska centralbyråns individregister LISA (Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier) med uppgifter om utbildning, inkomst och sysselsättning). Kravet för att räknas som *etablerad på arbetsmarknaden* är att personen är klassificerad som sysselsatt i november det aktuella året. Personen ska också ha en arbetsinkomst som överstiger 160 000 kronor. Dessutom ska det inte finnas några uppgifter om att personen under någon del av året varit arbetslös eller deltagit i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Ansvarig för Statistiska centralbyråns del i arbetet har varit Stefan Vikenmark vid Prognosinstitutet.

Inledning

Syftet med föreliggande rapport är att följa hur forskarutbildade inom olika ämnesområden etablerar sig på arbetsmarknaden, vilka yrken de har och om de är verksamma i privat eller offentlig sektor.

Under perioden 1995–2004 disputerade 21 587 personer i Sverige. Under tioårsperioden närmast före var antalet nya doktorer 11 251. Ökningen av antalet examina var 92 procent¹.

Enligt de senaste forskningspolitiska propositionerna² betonas att de forskarutbildades kompetens ska komma till användning i allt högre utsträckning och på fler områden. Den bärande tanken är att om fler forskarutbildade arbetar utanför högskolan i näringsliv, organisationer och offentlig verksamhet skapas goda förutsättningar för tillväxt. Av alla förvärvsarbetande doktorer år 2001 var 60 procent verksamma utanför högskolan.

Det kommande generationsskiftet är ett annat argument för en ökning av forskarutbildningen. Omkring 45 procent av den undervisande och forskande personalen vid lärosätena kommer att pensioneras inom den närmaste femtonårsperioden.

Lärosäten med examensrätt i forskarutbildning får examensmål angivna av regeringen. Examensmålen är ett lägsta antal examina för perioden. Målen varierar mellan lärosäten och vetenskapsområden. Målet under fyraårsperioden 2001–2004 var totalt 9 177 avlagda examina. I examina räknas licentiatexamen som en halv doktorsexamen. Två licentiatexamina motsvarar alltså en doktorsexamen. Utfallet visar att målet har nåtts och överskridits inom samtliga vetenskapsområden. Totalt avlades 10 955 examina vilket är nästan 20 procent över målet. Inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet överskreds målen med störst marginal; 31 procent fler doktorsexamina avlades jämfört med målet.³

Regeringens ambition var tidigare att fördubbla examinationen i forskarutbildningen.⁴ Målen för perioden 2005–2008 är inte satta med den ambitionen. I stället betonas behovet av satsningar på postdoktorala anställningar för att öka examinerade doktorers möjligheter till meritering.⁵ För 2005–2008 innebär examensmålet att 10 075 examina ska avläggas – en ökning med 10 procent jämfört med målet för perioden 2001–2004.

1. Högskoleverket. Statistik om forskarutbildning.

2. Forskning och förnyelse (prop 2000/01:3),
Forskning för ett bättre liv (prop 2004/05:80).

3. Universitet och högskolor. Högskoleverkets årsrapport 2005.

4. Regeringsförklaringen 16 september 2003.

5. Forskning för ett bättre liv (prop 2004/05:80).

Metod

Undersökningen omfattar alla som avlagt doktorsexamen år 2000. De forskarexaminerade som avlagt licentiatexamen ingår således inte. Uppföljningen av doktorsexaminerade avser år 2003. Uppgifterna som används i denna rapport är hämtade från Statistiska centralbyråns (SCB) individregister LISA (Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier) med uppgifter om utbildning, inkomst och sysselsättning. Registret innehåller bland annat uppgifter från Skatteverket om inkomster, samt uppgifter om arbetslöshet och förekomst av arbetsmarknadspolitiska åtgärder från Arbetsmarknadsverket. Uppgifter om yrke har hämtats från SCB:s yrkesregister. Statistik om avlagda examina har hämtats från Högskoleverkets universitets- och högskoleregister.

Etableringsmättet

Metoden att mäta etablering har utvecklats i samband med Högskoleverkets studier om etableringen på arbetsmarknaden för examinerade från grundutbildningen vid högskolor och universitet.⁶

De forskarexaminerade har klassificerats i sex olika kategorier. Denna klassificering har skapats genom bearbetning av registeruppgifter vid Prog-nosinstitutet på SCB. Kravet för att räknas som etablerad på arbetsmarknaden är att personen är klassificerad som sysselsatt i november det aktuella året (uppföljningsåret). Personen ska också ha en arbetsinkomst som överstiger 160 000 kronor per år. Dessutom ska det inte finnas några uppgifter om att personen under någon del av året varit arbetslös eller deltagit i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. En person som är etablerad på arbetsmarknaden är i det här sammanhanget således en person som har en stark anknytning till arbetsmarknaden.

Kategorier som används vid klassificeringen av forskarexaminerade.

- (1) Etablerad på arbetsmarknaden
- (2) Osäker ställning på arbetsmarknaden
- (3) Svag ställning på arbetsmarknaden
- (4) Utanför arbetsmarknaden
- (5) Studerande
- (6) Ej i populationen

Om en person har klassificerats att tillhöra gruppen osäker ställning på arbetsmarknaden betyder det att information saknas för att kunna göra en mer exakt klassificering. Personen anses inte vara etablerad på arbetsmarknaden men inte heller tillhöra kategorin svag ställning på arbetsmarknaden.

6. *Etableringen på arbetsmarknaden – examinerade 2001/02*. Högskoleverkets rapportserie 2005:42 R. Högskoleverket.

I kategorin svag ställning på arbetsmarknaden hamnar en person som har en viss arbetsinkomst och/eller varit arbetslös eller deltagit i arbetsmarknads-politiska åtgärder. I denna kategori hamnar till exempel en person som har en arbetsinkomst som överstiger 135 400 kronor per år men har varit heltids-arbetslös någon gång under året. Eller så kan en person stå utanför arbetsmarknaden vilket betyder att arbetsinkomst saknas. En person som inte är klassificerad som etablerad på arbetsmarknad behöver inte vara arbetslös.

För att räknas som studerande krävs att personen under aktuellt år är registrerad i högskolans grund- eller forskarutbildning. Gruppen ej i populationen innehåller personer som inte var folkbokförda i Sverige aktuellt år. Även ej etablerade som antingen saknade disponibel inkomst aktuellt år eller som inte var folkbokförda i Sverige året efter det aktuella året, tillhör denna kategori, då dessa troligtvis lämnat Sverige redan under aktuellt år. Personer i kategorierna studerande och ej i populationen anses inte tillhöra arbetskraften och ingår därför inte i undersökningspopulationen. En utförlig genomgång av de olika klassificeringarna finns i avsnittet Fakta om statistiken i slutet av rapporten.

Forskarstuderande med utländsk bakgrund

Bland de forskarexaminerade ingår även personer med okänd bakgrund och personer med ett ofullständigt personnummer. Dessa ingår inte i undersökningpopulationen eftersom det saknas information om personerna i registren. Det mesta talar för att de har en utländsk bakgrund.

Problemindikator

Etableringsmättet visar som olika grader av etablering på arbetsmarknaden. De personer som tillhör någon av kategorierna *svag ställning på arbetsmarknaden* respektive *utanför arbetsmarknaden* räknas i denna undersökning inte som etablerade på arbetsmarknaden. Dessa personer har en mer komplicerad situation på arbetsmarknaden än de personer som är etablerade. Hur stora dessa kategorier tillsammans benämns problemindikator i denna rapport.

Populationen

Undersökningen omfattar alla som avlagt doktorsexamen år 2000. Det totala antalet doktorer uppgick till 2 176, fördelat på 1 331 män och 845 kvinnor. Forskarutbildningen delas i vissa sammanhang in i elva ämnesområden. Eftersom det finns ett mycket litet antal doktorsexamina inom några ämnesområden har antalet områden som redovisas reducerats genom sammanslagning. Redovisningen i denna rapport sker med utgångspunkt från sju ämnesområden. En tumregel är att ett område bör innehålla minst 20 personer. Det är inte meningsfullt att fördela en mindre grupp efter kön, yrke eller någon annan indelningsvariabel. En sekretessregel tillämpas också som innebär att det ska vara minst tre personer för att en redovisning ska ske.

Två ämnesområden, humaniora och religionsvetenskap samt teknikvetenskap, är identiska med s.k. nationella forskningsämnesområden medan övriga fem områden är sammanslagningar:

	Kvinnor		Män		Total	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Hum	74	9	109	8	183	8
Med	346	41	396	30	742	34
Nat	154	18	287	22	441	20
Sam	127	15	176	13	303	14
Skog	36	4	54	4	90	4
Tekn	78	9	301	23	379	17
Övr	30	4	8	1	38	2
	845	100	1 331	100	2 176	100

Antal och andel (procent) examinerade kvinnor och män år 2000 fördelade per ämnesområde.

Hum = humaniora och religionsvetenskap | Med = medicin, farmaci, odontologi
 Nat = naturvetenskap, matematik | Sam = samhällsvetenskap, rättsvetenskap/juridik
 Skog = skogs- och jordbruksvetenskap, veterinärmedicin | Tekn = teknikvetenskap
 Övr = övriga forskningsämnesområden: t.ex. hushålls- och kostvetenskap, teknik och social förändring samt vårdvetenskap.

Medicin, farmaci, odontologi (härefter kallat *medicin*) och *naturvetenskap, matematik* (härefter kallat *naturvetenskap*) svarar för drygt hälften av alla doktorexamina. Dessa ämnesområden är störst bland kvinnor. På tredje plats kommer *samhällsvetenskap, rättsvetenskap/juridik* (härefter kallat *samhällsvetenskap*) bland kvinnor. *Medicin* är följt av *teknikvetenskap* och *naturkunskap* de största ämnesområdena bland män.

Beräkning av etableringsandel

I avsnittet om populationen angavs att 2 176 personer disputerade och i den summan ingår 39 personer som har haft tillfälliga personnummer under studietiden. Eftersom det inte finns några uppgifter om dessa personer efter examinationen i något register har dessa tagits bort från undersökningen. Personer som kommer till Sverige för att bedriva forskarstudier brukar ha tillfälliga personnummer.

Uppföljningen visar att 20 personer är *studerande* samt att 289 personer räknas till kategorin *ej i populationen* som innebär att de inte återfanns i befolkningsregistret i december 2003 eller 2004 eller att de inte hade någon disponibel inkomst under året. Troligen har dessa personer utvandrat.

Kvar i undersökningspopulationen är 1 828 personer (Totalt, minus kategorierna *studerande* och *ej i populationen*) och 1 549 av dessa var etablerade på den svenska arbetsmarknaden vilket motsvarar en etableringsgrad på 85 procent. I kategorin *utanför arbetsmarknaden* ingår personer som inte har någon arbetsinkomst, i detta fall handlar det om 71 personer.

En svaghet med den använda metoden är att det inte är säkert att personer som flyttat utomlands redovisas på ett korrekt sätt. En förutsättning för att detta ska ske är att personerna anmäler flyttningen till folkbokföringen. Eftersom andelen forskarexaminerade som har utländsk bakgrund är hög kan detta ha betydelse för resultatredovisningen.

Resultat

Första avsnittet innehåller uppgifter om de som forskarexaminerades år 2000 och deras etablering på den svenska arbetsmarknaden tre år senare. Etableringen för de som examinerades 1993 och 2002 redovisas också. Avsnittet innehåller även en diskussion om hur arbete utomlands och postdoktorala studier (post doc) kan påverka etableringen på den svenska arbetsmarknaden. Etableringsandelen har beräknats för examinerade från varje ämnesområde och detta redovisas i det andra avsnittet. Därefter kommer ett avsnitt som tar upp frågan om det finns skillnader mellan olika lärosäten när det gäller hur många av de examinerade som är etablerade på arbetsmarknaden. Vilka yrken som de examinerade har samt inom vilka sektorer de förvärvsarbetar, visas i de två följande avsnitten. Det sista avsnittet i kapitlet handlar om examinerade med utländsk bakgrund och deras etablering.

Etablering på arbetsmarknaden

En etablering på den svenska arbetsmarknaden kan ske på många olika sätt. Den forskarexaminerade kan redan under studietiden ha haft en doktorandtjänst. Detta är mest vanligt inom naturvetenskap och teknik.⁷ Eller så kan doktoranden inneha en tjänst vid ett universitet, som läkare på ett sjukhus eller som ingenjör på ett privat företag. Det kan också handla om att den forskarexaminerade har startat ett eget företag. Forskarexaminerade som enbart har stipendier, oavsett om det är post doc eller inte, betraktas inte som etablerade på arbetsmarknaden i denna studie. Det finns förstås också forskarexaminerade som har andra mål än att etablera sig på arbetsmarknaden.

År 2003 hade 85 procent av alla som forskarexaminerades år 2000 etablerat sig på den svenska arbetsmarknaden.

	Kvinnor	Män	Totalt
	Antal	Antal	Antal
Etablerad	596	953	1 549
Osäker ställning	42	51	93
Svag ställning	62	53	115
Utanför	34	37	71
Studerande	8	12	20
Ej i populationen	94	195	289
Totalt	836	1 301	2 137
Andel (procent) etablerade	81	87	85

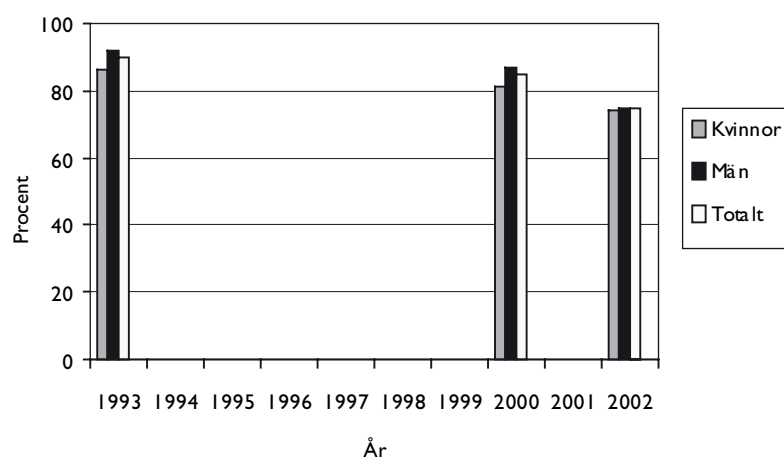
Antal forskarexaminerade år 2000 fördelade på olika kategorier år 2003 samt andel etablerade (procent).

7. Universitet och högskolor. Högskoleverkets årsrapport 2005.

Etableringen bland män var 6 procentenheter högre än bland kvinnor. Det motsvarar omkring 60 fler etablerade på 1 000 personer.

Skillnad i etablering på kort och lång sikt

Uppföljningen sker 2003, ungefär tre år efter examinationen. Högskoleverket har även följt upp examinerade, ett respektive tio år efter examinationen. I populationerna ingår då även forskarexaminerade åren 1993 och 2002. Uppföljningsåret är som tidigare 2003. De som forskarexaminerades 1993 var inte oväntat i störst utsträckning etablerade på arbetsmarknaden (90 procent). Även i gruppen som examinerades 2000 fanns som väntat fler med stark anknytning till arbetsmarknaden (85 procent) än i gruppen som examinerades 2002 (75 procent). Män har en högre etableringsandel än kvinnor, men skillnaden har minskat över tiden och är endast en procentenhet för forskarexaminerade 2002.

Andel etablerade på den svenska arbetsmarknaden (procent) 2003 av forskarexaminerade 1993, 2000 och 2002.

Hur det går för personer med doktorsexamen kan jämföras med etableringen på arbetsmarknaden för grundutbildade. Högskoleverket undersöker löpande andelen etablerade 1–1,5 år efter examen. Den senaste undersökningen visar etableringen på arbetsmarknaden 2003 för de som examinerades läsåret 2001/02. Andelen etablerade var 78 procent och kvinnorna var för första gången etablerade i högre grad (79 procent) än männen (77 procent). Det finns inga uppgifter om hur etableringsandelen för studenterna är tre år efter examen.

Det kan av flera skäl vara svårt att göra meningsfulla jämförelser mellan dem som har examinerats på grundutbildningen respektive forskarutbildningen. Detta trots att själva metoden som används i stort är densamma i båda undersökningarna. En skillnad är att läsåret istället för kalenderår används som examensår i studien om grundutbildningen. En annan skillnad är att uppföljningen sker 1–1,5 år efter examen istället för 1 år efter examen. Inriktningen på utbildningarna är också olika.

SCB har undersökt forskarexaminerades arbetsmarknad.⁸ Syftet med urvalsundersökningen var att belysa arbetsmarknaden ur olika aspekter för dem som examinerats från forskarutbildningen. Eftersom det är olika metoder och definitioner som har använts i SCB-undersökningen och denna undersökning är inte resultaten helt jämförbara. Bland de som examinerades 1999–2001 arbetade 90 procent i april 2003, dvs. 5 procentenheter högre än andelen etablerade i denna studie. Det var också större skillnad mellan könen. Andelen kvinnor som arbetade var 84 procent jämfört med 94 procent bland männen och en förklaring till skillnaden var att kvinnorna i större utsträckning var föräldralediga.

Problemindikator

Är en etableringsandel på 85 procent efter tre år hög? För att kunna svara på frågan behövs bland annat mer kunskap om de examinerade som inte är etablerade på arbetsmarknaden. Det är skillnad på om dessa personer har en *osäker ställning på arbetsmarknaden*, *svag ställning på arbetsmarknaden*, eller står *utanför arbetsmarknaden*. Det är naturligtvis svårt att säga vilka chanser dessa personer har till etablering på arbetsmarknaden. Troligtvis är chanserna mindre för de examinerade som har en *svag ställning på arbetsmarknaden* eller står *utanför arbetsmarknaden*. Personer som står *utanför arbetsmarknaden* har t.ex. inte haft någon arbetsinkomst under året.

År 2003 fanns det 115 personer som klassificerades till kategorin *svag ställning på arbetsmarknaden* medan 71 personer tillhörde kategorin *utanför arbetsmarknaden*. I det här fallet blir problemindikatorn 13 procent för kvinnor, 8 procent för män samt totalt 10 procent.

	Kvinnor	Män	Totalt
	Procent	Procent	Procent
1993	86	92	90
PI	11	6	8
2000	81	87	85
PI	13	8	10
2002	74	75	75
PI	16	18	17

Andel (procent) etablerade och problemindikatorn (PI) 2003 av forskarexaminerade 1993, 2000 samt 2002.

Summan av etableringsandelen och problemindikatorn varierar mellan 90 och 98 procent. Däremot är problemindikatorn större ju senare examinationen äger rum. Detta tyder på att en del av de som har en *svag ställning* eller som står *utanför arbetsmarknaden* också är på väg att bli etablerade på arbetsmarknaden.

8. Forskarexaminerades arbetsmarknad UF18, SM0301, SCB.

Postdoktorala studier påverkar etableringen

Etableringen kan underskattas på grund av postdoktorala studier (post doc). Nyexaminerade har möjlighet att söka postdoktorala stipendier för att få en möjlighet att meritera sig som forskare antingen i Sverige eller utomlands. Studierna finansieras oftast med stipendier som är skattefria. I sin tur betyder det att doktorer med postdoktorala stipendier eller andra stipendier inte omfattas av socialförsäkringssystemet och i denna undersökning inte heller kommer att räknas som etablerade på den svenska arbetsmarknaden.

Trots underskattningen etablerar sig de med en doktorsexamen relativt snabbt på arbetsmarknaden. Högskoleverket har i en tidigare rapport visat att det finns ett samband mellan etablering på arbetsmarknaden och utbildningsnivån. Ju högre utbildning desto starkare ställning på arbetsmarknaden.⁹

Andelen etablerade varierar mellan ämnesområden

Etableringsandelen 3 år efter examen har beräknats för examinerade från varje ämnesområde. Den högsta etableringsandelen på arbetsmarknaden har personer som forskarexaminerades inom *övriga forskningsämnesområden* där bland annat hushålls- och kostvetenskap, teknik och social förändring samt vårdvetenskap ingår. Det är ett litet ämnesområde, och antalet etablerade var endast 38 personer, vilket motsvarar 92 procent av de forskarexaminerade inom området. *Samhällsvetenskap* och *teknikvetenskap* har båda 89 procent av de forskarexaminerade etablerade på arbetsmarknaden.

	Hum	Med	Nat	Sam	Skog	Tekn	Övr	Total
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Kvinnor	75	81	74	87	83	85		81
Män	85	89	79	91	89	90		87
Totalt	81	85	77	89	86	89	92	85
Antal	170	616	334	280	73	317	38	1 828

Andel (procent) etablerade kvinnor och män per ämnesområde 2003.

Antalsuppgiften avser undersökningspopulationen per ämnesområde. Den definieras som antal examinerade minus kategorierna studenter och ej i populationen. Två uppgifter om fördelningen bland män och kvinnor anges inte på grund av för få examinerade.

Inom *humaniora och religionsvetenskap* (härefter kallat *humaniora*) finns den största skillnaden mellan könen (10 procentenheter till männens fördel). Den lägsta etableringsgraden har forskarexaminerade inom *naturvetenskap*.

Med all säkerhet finns det flera faktorer som förklarar varför andelen etablerade varierar mellan ämnesområden. Det kan bero på ämnesområdets inriktning, rådande konjunkturläge med mera.

Om man delar upp de forskarexaminerade från tidigare nämnda SCB-undersökning på respektive ämnesområde blir vissa skillnader tydliga. Bland

9. Högskoleverkets rapportserie 2003:7 R.

de examinerade från 1999–2001 var det samhällsvetarna som i störst utsträckning hade etablerat sig på arbetsmarknaden (95 procent). Naturvetarna hade etablerat sig i minst utsträckning (83 procent). Inom denna grupp var dock föräldraledigheten högst, vilket till en del förklarar att så pass få arbetade.

Skillnader i etablering mellan lärosäten

Etableringen på arbetsmarknaden har beräknats per ämnesområde och lärosäte. Det största ämnesområdet är *medicin* med 616 personer och 85 procent av dessa var etablerade på arbetsmarknaden 2003. Universiteten i Göteborg och Linköping ligger bäst till med en etableringsandel på 91 procent medan Lunds universitet har den lägsta andelen (78 procent).

	Hum Pro- cent	Med Pro- cent	Nat Pro- cent	Sam Pro- cent	Skog Pro- cent	Tekn Pro- cent	Övr Pro- cent
Chalmers tekniska högskola	x		x			84	
Göteborgs universitet	81	91	68	95		x	x
Karolinska institutet		83					
Kungl. Tekniska högskolan			85			92	
Linköpings universitet		91	x	x		92	x
Luleå tekniska universitet			x	x		92	x
Lunds universitet	85	78	75	85		90	x
Stockholms universitet	73	x	75	90		x	
Sveriges lantbruksuniversitet	x		72	x	86		
Umeå universitet	x	90	100	86		x	x
Uppsala universitet	80	83	76	90		x	x
Total	81	85	77	89	86	89	92
Antal	170	616	334	280	73	317	38

Andel (procent) etablerade fördelat per ämnesområde och lärosäte år 2003.

Antalsuppgiften avser undersökningspopulationen per ämnesområde. x betyder att antalet i nämnaren (inte antalet examina) är mindre än 20 och att uppgiften inte redovisas.

Naturvetenskap är ämnesområdet med den lägsta andelen etablerade (77 procent). De största skillnaderna i etablering mellan lärosäten finns också inom ämnesområdet *naturvetenskap*. Alla forskarexaminerade i naturvetenskap från Umeå universitet är etablerade på den svenska arbetsmarknaden tre år efter examen. Detta till skillnad från Göteborgs universitet där 68 procent av de examinerade är etablerade. Ämnesområdet *teknikvetenskap* uppvisar de minsta skillnaderna mellan lärosätena. Det är 8 procentenheter mellan största och minsta andel: 92 procent för Kungl. Tekniska högskolan, Linköpings universitet och Luleå tekniska universitet samt 84 procent för Chalmers tekniska högskola.

Det finns naturligtvis flera orsaker till att andelen etablerade varierar mellan lärosätena. Vilka orsaker som är de viktigaste behövs det mer kunskap om. Jämförelser mellan lärosäten, av etablering, bör därför göras med försiktighet. De ämnesområden som används kan innehålla examina med sinsemellan olika förutsättningar på arbetsmarknaden. Det går heller inte att bortse från

att det finns skillnader i hur studenter från vissa lärosäten väljer mellan etablering på den svenska arbetsmarknaden och arbete utomlands efter examen.

Forskarexaminerade arbetar ofta som lärare

I vilka yrken hamnar de som etablerat sig? *Universitets- och högskolelärare* är det vanligaste yrket bland etablerade på arbetsmarknaden. Omkring 38 procent av de forskarexaminerade år 2000 arbetade som *universitets- och högskolelärare* efter tre år. Det är rimligt att tro att många av dessa lärare också är forskare.

	Kvinnor		Män		Totalt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Universitets- och högskolelärare	250	42	335	35	585	38
Hälso- och sjukvårdsspecialister	86	14	195	20	281	18
Civilingenjörer, arkitekter m.fl.	42	7	108	11	150	10
Fysiker, kemister m.fl.	37	6	60	6	97	6
Specialister inom biologi, jord- och skogsbruk m.m.	21	4	40	4	61	4
Administratörer i offentlig förvaltning	17	3	25	3	42	3
Samhälls- och språkvetare	13	2	14	1	27	2
Dataspecialister	4	1	14	1	18	1
Företagsekonomer, marknadsförare m.fl.	3	1	12	1	15	1
Lärararbete inom gymnasie- och grundskola	8	1	7	1	15	1
Arkivarier, bibliotekarier m.fl.	8	1			8	1
Matematiker och statistiker			8	1	8	1
Präster			4	0	4	0
Journalister, konstnärer, skådespelare m.fl.	3	1			3	0
Psykologer, socialsekreterare m.fl.	3	1			3	0
Övrigt arbete som kräver längre högskoleutbildning	11	2	12	1	23	1
Ledande befattningar	19	3	15	2	34	2
Tekniker- och ingenjörsarbete	7	1	16	2	23	1
Arbete inom biologi, hälso- och sjukvård (kort högskoleutbildning)	10	2	7	1	17	1
Övrigt arbete som kräver kortare högskoleutbildning	6	1	7	1	13	1
Arbete med krav på gymn.kompetens	14	2	11	1	25	2
Saknas uppgift om yrke	34	6	63	7	97	6
Totalt	596		953		1 549	

Antal och andel (procent) etablerade 2003 av forskarexaminerade 2000 som är fördelade efter yrke.

Yrke och kvalifikationsnivå enligt standard för svensk yrkesklassificering 1996 (SSYK 96) redovisas i aggregat anpassade efter fördelningen i populationen. För att skapa i storlek relevanta redovisningsgrupper har den treställiga yrkesgrupperingens 113 yrken aggregerats med hjälp av yrkets kvalifikationsnivå och yrkesgrupp.

Kvinnor blir oftare *universitets- och högskolelärare* än män medan det motsatta gäller för *hälso- och sjukvårdsspecialister*. Det kan också noteras att 5 procent av kvinnorna och 3 procent av männen har ett yrke som i vanliga fall kräver kort högskoleutbildning eller gymnasieutbildning.

Knappt var femte examinerad som etablerade sig på arbetsmarknaden har ett yrke inom yrkesgruppen hälso- och sjukvårdsspecialister. På tredje plats kommer yrkesgruppen civilingenjörer, arkitekter med flera med 10 procent av doktorerna.

Examina leder till olika yrken

Hur många som arbetar som *universitets- och högskolelärare* varierar stort mellan olika ämnesområden. Det är vanligast bland de personer som har examinerats inom *humaniora, samhällsvetenskap* samt inom *övriga forskningsämnesområden*. Detta kan jämföras med disputerade i *skogs- och jordbruksvetenskap, veterinärmedicin* (härefter kallat *skogsvetenskap*) och *medicin* av vilka endast 20 procent blir lärare. Istället är det inte oväntat yrkesgrupperna *specialister inom biologi, jord- och skogsbruk* samt *hälso- och sjukvårdsspecialister* som är de största yrkesgrupperna för examinerade inom dessa båda ämnesområden. Det kan också noteras att *skogsvetenskap* samt *övriga forskningsämnesområden* är små grupper med 56 respektive 34 personer etablerade på arbetsmarknaden.

	Hum	Med	Nat	Sam	Skog	Tekn	Övr
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Universitets- och högskolelärare	71	20	33	72	20	40	76
Hälso- och sjukvårdsspecialister		54					
Civilingenjörer, arkitekter m.fl.			20			31	
Fysiker, kemister m.fl.			14			10	
Övrigt arbete som kräver längre högskoleutbildning	14			10			
Specialister inom biologi, jord- och skogsbruk					43		

Andel (procent) etablerade på arbetsmarknaden år 2003 av forskarexaminerade år 2000 fördelad per ämnesområde och yrkesgrupper. Alla yrkesgrupper är inte medtagna utan endast andelar som är 10 procent eller större.

De flesta arbetar inom offentlig sektor

En klassificering av de etablerade efter sektorstillhörighet (statlig, kommunal, enskild) visar att knappt hälften (49 procent) var anställda i den statliga sektorn. De flesta universitet och högskolor tillhör den statliga sektorn vilket förklarar den höga andelen. Var tredje (33 procent) forskarexaminerad som hade etablerat sig på arbetsmarknaden 2003 förvärvsarbetade inom den enskilda sektorn. Förutom privatägda företag ingår bland annat statligt och kommunalt ägda företag samt organisationer i denna sektor.¹⁰ De flesta sjukhusen tillhör den kommunala sektorn och där förvärvsarbetar de flesta som har medicin som examinationsämne. Totalt arbetar 18 procent av de forskarexaminerade inom den kommunala sektorn.

10. Meddelande i samordningsfrågor, MIS 2001:2 Standard för institutionell sektorindelning 2000.

	Kvinnor		Män		Totalt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Statlig	327	55	430	45	757	49
Enskild	171	29	344	36	515	33
Kommunal	98	16	179	19	277	18
	596	100	953	100	1 549	100

Antal och andel (procent) av forskarexaminerade 2000 som är etablerade 2003 fördelade efter sektor. Redovisningen innebär att statlig förvaltning, statliga affärsverk och övriga offentliga institutioner finns under Statlig sektor medan kommuner och landsting finns under Kommunal sektor. Aktiebolag (ej offentligt ägda), övriga företag (ej offentligt ägda), statligt/kommunalt ägda företag och organisationer samt övriga organisationer redovisas under Enskild sektor.

Kvinnor förvärvsarbetar i större utsträckning än män inom den statliga sektorn medan det är vanligare för män att vara anställd i den enskilda sektorn.

Av alla förvärvsarbetande på den svenska arbetsmarknaden finns 64 procent inom den enskilda sektorn vilket är nästan mer än dubbelt så stor andel jämfört med de forskarexaminerade som redovisas i denna rapport. Det är framförallt män som finns i den enskilda sektorn på hela arbetsmarknaden, 81 procent, medan andelen kvinnor är 49 procent.

Var fjärde examinerad hade utländsk bakgrund

Drygt var fjärde person som forskarexaminerades 2000 hade utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund menas en person som har två utrikes födda föräldrar. De allra flesta (93 procent) forskarexaminerade med utländsk bakgrund är utrikes födda med två utrikes födda föräldrar och dessa brukar också kallas första generationens invandrare. Om personer är inrikes födda med två utrikes födda föräldrar handlar det om andra generationens invandrare (7 procent).

Hur många personer med utländsk bakgrund som endast kommer hit för forskarutbildningen finns det inga exakta uppgifter om. Studenter från länder som inte tillhör EU måste ha uppehållstillstånd. Bearbetningar av olika register visar att 169 personer eller 8 procent av de som forskarexaminerades år 2000 har fått uppehållstillstånd i samband med studierna, och troligtvis var dessa gästdoktorander.

	Kvinnor		Män		Totalt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Svensk bakgrund	644	77	936	72	1 580	74
Utländsk bakgrund	187	23	362	28	549	26
	831	100	1 298	100	2 129	100

Antal och andel (procent) examinerade kvinnor och män år 2000 fördelade efter bakgrund.

I hela befolkningen var andelen personer med utländsk bakgrund 17 procent år 2003 och 9 procentenheter lägre än de som forskarexaminerades (27 procent).

Bland nybörjarna på grundutbildningen var andelen med utländsk bakgrund 16 procent läsåret 2003/04.

Lägre etableringsgrad för personer med utländsk bakgrund

Forskarexaminerade med utländsk bakgrund har en lägre etableringsgrad på den svenska arbetsmarknaden än motsvarande med svensk bakgrund. Andelarna är 75 respektive 87 procent, dvs. en skillnad på 12 procentenheter. Bilden förklaras till en del av att det endast finns information om vad som händer på den svenska arbetsmarknaden.

	Kvinnor	Män	Totalt
	Procent	Procent	Procent
Svensk bakgrund	84	89	87
Utländsk bakgrund	69	79	75

Andel (procent) etablerade 2003 av forskarexaminerade 2000 fördelad efter svensk och utländsk bakgrund.

Kvinnor med utländsk bakgrund har en etableringsgrad som är 15 procentenheter lägre än för kvinnor med svensk bakgrund. Skillnaden bland männen är 10 procentenheter. Det är svårt att säga något bestämt om varför det förekommer skillnader i etablering beroende på om den examinerade har svensk eller utländsk bakgrund. Personer som har flyttat från Sverige efter examinationen ska inte finnas med i undersökningen. För att detta ska gälla måste de ha anmält flyttningen till folkbokföringen. I annat fall ingår de i populationen trots att de har lämnat landet och kanske arbetar i annat land.

I uppföljningen av grundutbildade och deras etablering på arbetsmarknaden konstateras det att studenter med utländsk bakgrund diskrimineras på den svenska arbetsmarknaden. Om detta är fallet även bland forskarexaminerade är svårt att säga. För att kunna svara på frågan krävs det mera kunskaper.

Små skillnader i ämnesval

Flest forskarexaminerade oavsett bakgrund finns inom *medicin*, *naturvetenskap* och *teknikvetenskap*. Forskarexaminerade med utländsk bakgrund har något högre andelar i dessa ämnesområden. Personer med svensk bakgrund har högre andelar i *humaniora*, *samhällsvetenskap* och *övriga forskningsämnesområden*.

	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Total
	Procent	Procent	Procent
Hum	9	7	8
Med	33	37	34
Nat	20	22	20
Sam	15	12	14
Skog	4	4	4
Tekn	17	18	17
Övr	2	0	2
Total	100	100	100

Andel etablerade (procent) år 2003 av examinerade år 2000 fördelade efter bakgrund och ämnesområde.

Män och kvinnor med utländsk bakgrund examinerades oftast inom *medicin* (44 respektive 33 procent). Detta är något högre andelar jämfört med forskarexaminerade med svensk bakgrund, (40 respektive 28 procent). Det näst största ämnesområdet är *naturvetenskap*.

	Kvinnor			Män		
	Svensk	Utländsk	Total	Svensk	Utländsk	Total
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Hum	8	11	9	10	5	8
Med	40	44	41	28	33	30
Nat	17	23	18	22	22	22
Sam	16	12	15	14	11	13
Skog	5	3	4	4	4	4
Tekn	10	7	9	22	24	23
Övr	5	0	4	1	0	1
Total	100	100	100	100	100	100

Andel (procent) examinerade år 2000 fördelade efter kön, bakgrund och ämnesområde.

Vanligt att bli lärare i högskolan

Universitets- och högskolelärare är det vanligaste yrket oavsett om de forskarexaminerade har svensk eller utländsk bakgrund. Drygt hälften (56 procent) av alla kvinnor med utländsk bakgrund hade detta yrke. Den näst största yrkesgruppen är hälso- och sjukvårdsspecialister.

	Kvinnor		Män	
	Svensk Procent	Utländsk Procent	Svensk Procent	Utländsk Procent
Universitets- och högskolelärare	43	56	35	38
Hälso- och sjukvårdsspecialister	16	9	21	22
Civilingenjörer, arkitekter m.fl.	8		10	13
Fysiker, kemister m.fl.		10		

Andel (procent) fördelade efter vanligaste yrken bland kvinnor och män med svensk respektive utländsk bakgrund som examinerades 2000 och var etablerade på arbetsmarknaden 2003.

Fakta om statistiken

Populationen består av personer som tagit en svensk doktorexamen under kalenderåret 2000.

Lärosätena delas in och redovisas enligt:

Chalmers tekniska högskola (CTH)

Göteborgs universitet (GU)

Handelshögskolan i Stockholm (HHS) *Ej efter kön 2002*

Karolinska institutet (KI)

Kungl. Tekniska högskolan (KTH)

Linköpings universitet (LiU)

Luleå tekniska universitet (LTU)

Lunds universitet (LU)

Stockholms universitet (SU)

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)

Umeå universitet (UmU)

Uppsala universitet (UU)

Övriga högskolor (Övr) Blekinge tekniska högskola (BTH), Högskolan i Jönköping (HJ), Högskolan i Kalmar (HK), Karlstads universitet (KaU), Malmö högskola (MaH), Mälardalens högskola (MdH), Växjö universitet (VxU) och Örebro universitet (ÖU))

Utbildningen delas in efter sju ämnesområden som utgår från elva nationella forskningsämnesområden.

Två områden, humaniora och religionsvetenskap (hum) samt teknikvetenskap (tekn), är identiska med nationella forskningsämnesområden. Inom några forskningsämnesområden finns det ett alltför litet antal doktorexamina vilket innebär svårigheter att redovisa dessa områden. Därför har det bildats ämnesområden enligt följande:

Med = Medicin, farmaci, odontologi

Nat = Naturvetenskap, matematik

Sam = Samhällsvetenskap, rättsvetenskap/juridik

Skog = Skogs- och jordbruksvetenskap, veterinärmedicin

Övr = Övriga forskningsområden (ex. hushålls- och kostvetenskap, teknik och social förändring samt vårdvetenskap)

Sektor

Företagets sektorstillhörighet skapades enligt en gruppering för redovisningsändamål. Den bildas utifrån företagets institutionella sektorkod.

I ett mer översiktligt alternativ blir statlig förvaltning, statliga affärsverk och övriga offentliga institutioner redovisade under Statlig sektor; kommuner

och landsting under Kommunal sektor, samt aktieföretag (ej offentligt ägda), övriga företag (ej offentligt ägda), statligt/kommunalt ägda företag och organisationer samt övriga organisationer, under Enskild sektor.

Yrke

Indelningen i yrke och kvalifikationsnivå sker enligt standard för svensk yrkesklassificering 1996 (SSYK 96) och redovisas i grupper anpassade efter fördelningen i populationen. För att skapa storleksmässigt relevanta redovisningsgrupper har den treställiga yrkesgrupperingen 113 yrken aggregerats med hjälp av yrkets kvalifikationsnivå och yrkesgrupp.

I yrkesregistret saknas uppgifter om yrke för en del, för andra kan yrkesuppgiften avse ett tidigare år än det för yrkesregistret aktuella året (exempelvis finns yrkesuppgifter från år 2001 i 2003 års yrkesregister).

SCB:s yrkesregister finns från och med år 2001. Yrkesregistret är inte komplett utan uppgifter saknas bland annat för egenföretagare och företag med en anställd. I denna undersökning saknas yrkesuppgifter för 97 personer, vilket motsvarar 6 procent av de personer som är etablerade på arbetsmarknaden. I en SCB-rapport finns det beskrivet hur klassificeringen av yrkena är uppbyggd.¹¹

Svensk och utländsk bakgrund

Som personer med utländsk bakgrund räknas utrikes och inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Som personer med svensk bakgrund räknas utrikes och inrikes födda med minst en inrikes född förälder. Då uppgift om förälders födelse land saknas antas föräldern vara inrikes född när personen är inrikes född och föräldern antas vara utrikes född när personen är utrikes född.

Ställning på arbetsmarknaden

Klassificeringen av de examinerades ställning på arbetsmarknaden bygger på uppgifter från flera olika datakällor. Grunden är inkomstuppgifter från kontrolluppgiftssystemet och från självdeklarationer, uppgifter om sociala transfereringar från Försäkringskassan och studieersättningar från Centrala studiestödsnämnden. Sysselsättningsstatus hämtas som en härledd uppgift från Statistiska centralbyråns registerbaserade arbetsmarknadsstatistik. Uppgifter om registrerade arbetssökande baseras på arbetsförmedlingarnas uppgifter. Uppgifter om avlagda examina har hämtats från Högskoleverkets universitets- och högskoleregister.

11. Meddelande i samordningsfrågor, MIS 1998:3 SSYK 96 Standard för svensk yrkesklassificering 1996.

Operationell definition av ställningen på arbetsmarknaden

Studerande (vid flertalet beräkningar ingår denna kategori inte i nämnanen)

- Under aktuellt år är personen registrerad i högskolans grundutbildning.
- Under aktuellt år är personen registrerad i högskolans forskarutbildning.
- Samtidigt som studiestöd erhållits.

Etablerad på arbetsmarknaden

- Arbetsinkomst som överstiger 160 000 kronor per år, sysselsatt enligt sysselsättningsregistrets definition i november månad aktuellt år, inga händelser som indikerar arbetslöshet (hel- eller deltid), inga händelser som indikerar arbetsmarknadspolitiska åtgärder som inte är att betrakta som sysselsättning, ej definierad som studerande.

Osäker ställning på arbetsmarknaden

- Arbetsinkomst som är mellan 135 400 kronor och 160 000 kronor per år. (Vid inkomst av aktiv näringsverksamhet gäller dock ingen nedre inkomstgräns.) Ej definierad som studerande.
- Arbetsinkomst som överstiger 160 000 kronor per år samt under året förekomst av arbetslöshet (hel- eller deltid), arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller att man ej klassificerats som sysselsatt under det aktuella året. Ej definierad som studerande.

Svag ställning på arbetsmarknaden

- Arbetsinkomst som ej överstiger 135 400 kronor per år, ej definierad som studerande.
- Arbetsinkomst som överstiger 135 400 kronor samt under året förekomst av heltidsarbetslöshet/arbetsmarknadspolitiska åtgärder som överstiger 270 dagar, ej definierad som studerande.

Utanför arbetsmarknaden

- Avsaknad av arbetsinkomst aktuellt år, ej definierad som studerande.

Ej i populationen (vid flertalet beräkningar ingår denna kategori inte i nämnanen)

- Ej folkbokförd i Sverige den 31/12 aktuellt år.
- Disponibel inkomst är lika med 0 kronor aktuellt år.
- Ej folkbokförd i Sverige den 31/12 året efter aktuellt år (gäller endast de som ej är etablerade aktuellt år).

Några begreppsdefinitioner

Studieersättning. De studieersättningar som ingår vid beräkningen är ersättning i form av studiemedel, vuxenstudiestöd, timersättning vid SFI (svenska för invandrare) m.m. samt utbildningsbidrag till doktorander.

Arbetsinkomst. Ovan angivna inkomstgränser gäller arbetsinkomsten 2003. Arbetsinkomsten har räknats upp med 3 procent för varje år sedan startåret för beräkningarna som är 1994. I arbetsinkomsten ingår kontant bruttolön, inkomst av aktiv näringsverksamhet, sjuk-, havandeskaps-, smittbärrpenning, sjuklönegaranti, arbetsskadeersättning, föräldrapenning vid barns födelse och adoption, tillfällig föräldrapenning, närståendepenning samt dagpenning vid repetitionsutbildning och civilförsvaret.

Deltidsarbetslöshet. För att betraktas som deltidsarbetslös krävs här även att arbetslöshetsersättning har erhållits. Till kategorin deltidsarbetslösa räknas även arbetssökande med tillfällig timanställning.

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De arbetsmarknadspolitiska åtgärder som här avses är Arbetslivsutveckling (ALU), Invandrarpraktik, Akademikerpraktik, Arbetspraktik, Datortek, Arbetslivsinriktad rehabilitering, Arbetsmarknadsutbildning, IT-satsning, Förberedande utbildning, Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning samt Aktiviteter inom vägledning och platsförmedling.

Utanför arbetsmarknaden. Rapportens terminologi stämmer inte med gängse terminologi som innebär att den som är arbetslös ska räknas till arbetskraften. Av de 321 personer (populationerna 1993, 2000, 2002) som år 2003 räknades till kategorin *utanför arbetsmarknaden* var det cirka 22 procent som någon gång under året varit arbetslösa.

Ej folkbokförd i Sverige. Personer som avlidit, utvandrat eller som har ett personnummer som inte finns i Registret över totalbefolkningen (RTB). I vissa fall kan iakttagen svag anknytning till arbetsmarknaden förklaras av att personen i fråga lämnat landet utan att detta registrerats hos folkbokföringen. För att i möjligaste mån motverka en övertäckning i populationen det aktuella mätåret kontrolleras även om personen är folkbokförd i Sverige den 31/12 året efter uppföljningsåret.

Disponibel inkomst

Disponibel inkomst är summan av alla inkomster och positiva transfereringar (t.ex. barn-, social- och bostadsbidrag) minus slutlig skatt. Är disponibel inkomst lika med noll är sannolikheten stor att personen, trots att han/hon fortsatt är folkbokförd i Sverige, lämnat landet.